

·ν' ἀναπνεύσῃ ἄερα μὴ πιέζοντα τὸ στῆθος αὐτοῦ.
— Ἦν ἐκεῖ μονή.

Καὶ ἡ «Παναγιὰ στὰ δέντρα» ἦν ποτε μονή, ἐν καλῇ τοποθεσίᾳ κειμένη. Ἀλλ' ὁ ἰδρυτὴς αὐτῆς ἡγνόμενος τόπον καλλίτερον, τὸν τόπον, ὃν κατέχει τὸ «Παραδείσιον», εἴπερ ἦν μονὴ παλαιότερα τοῦτου, ἢ ταύτης ἀρχαιότερον ἀνηγέρθη τὸ Παραδείσιον :

§.

Ἐγείρεται ἐν μέσῳ πετρῶν. Ὑπεράνω τῆς οἰκοδομῆς πέτραι, ὑποκάτω πέτραι. Οἱ βράχοι, αἱ μικραὶ φάραγγες, ἀλλὰ καὶ τὸ σύσκιον τοῦ τόπου ἀνέμνησάν μοι τὰς τοποθεσίας τῶν καλυβῶν, αἵτινες συναποτελοῦσι τὴν ἐν Ἀγίῳ Ὁρει σκῆτην τῆς Ἀγίας Ἀννης. Ὑδὼρ ὑπάρχει, βεβαίως οὐχὶ ἄφθονον ὡς ἐκεῖ, ἀλλ' ὅπωςδὴ ποτε ἀρκετὸν ἵνα ποτίσῃ καὶ νῦν μοναχοὺς ὀλίγους, ὁκτώ ἢ δέκα. Περιοχὴ μεγάλῃ γῆς περίξ καὶ κυρίως κάτωθεν τοῦ Παραδείσιου μέχρι τῆς θαλάσσης ἐκτεινόμενη εἰς ἀπόστασιν δέκα περίπου λεπτῶν τῆς ὥρας ἀποτελεῖ τὴν προῖκα τοῦ μοναστηρίου. Κατέχει λοιπὸν τὸ μοναστήριον τόπον ἀρκετὸν, ἀλλ' ὁ τόπος ὑπεκλάπη, καὶ περιῆλθεν εἰς τὴν κυριότητα μεζονος μονῆς. Ἡ μεγάλη ἀπερρόφησεν ἐν ἑαυτῇ τὴν μικράν. Ἀληθεύει πάντοτε καὶ ἐν περιστάσεσι παρομοίαις ἡ παροιμία ὅτι «τὸ μεγάλο ψάρι τρώγει τὸ μικρό». Τὸ μονύδριον Παραδείσι ἐφαγεν ἡ ἐν Ἀνδρῶ μονὴ τοῦ ἁγίου Νικολάου ἡ στὰ Σόρα, ἡ κατὰ τοὺς κώδικας τῆς Ἀλώνης « τῆς Ὁραϊς ». Οὕτω καὶ τὴν Ἀγίαν Παρασκευὴν ἐν Γαλιμῇ τοῦ Μαρμαρᾶ ἰδιοποιήθη ἡ μονὴ τοῦ Δοχειαρίου· τὸ Στυλάριον ἡ μονὴ τοῦ Κουτλουμουσίου· τὴν ἐν Ἀφουσίᾳ πλουσιωτέραν μονὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου τὸ Βατοπαίδι· μικρὰ τινὰ κτήματα κατὰ τὴν Αὐλωνίαν ἡ μονὴ τῶν Ἰβήρων· κτήματα μεζονος ἐκτάσεως αὐτοῦ ὁ Ἅγιος Τάφος. Ὁ διεξερχόμενος τὰ τῆς πωλήσεως ἔγγραφα σχηματίζει βεβαίως τὴν εἰκασίαν ὅτι μόνον διὰ δωροδοκίας ἠδύνατο ὁ προστυχὼν καλόγηρος ἵνα ἐπιτύχῃ τῆς ἀληθοῦς ἀπεμπολήσεως κτημάτων ὠφελίμων τῷ τόπῳ· τὸ μονύδριον Ἀγίου Γεωργίου παρὰ τὴν Ἀφθόνιον τοῦ Μαρμαρᾶ, πτώχον ὃν, διέφυγε τὰς ἀρχὰς τῶν θελόντων ἵνα ἰδιοποιηθῶσιν αὐτό· ἡ Παναγιὰ ἡ στὰ δέντρα οὐδὲν εἶχε κτῆμα, οὐδ' ἠδύνατο συνεπῶς ἵνα κεντήσῃ τὴν ὄρεξιν οἰοῦντος πλεονέκτου. Ἀλλ' ὁ διεξερχόμενος τὰ τῆς πωλήσεως ἔγγραφα βλέπει καὶ τι ἕτερον· παρὰ τὰς τῶν συμπεφωνημένων, ἀκυρώσεις ὅρων ἐκαστοῦ συμβολαίου, παρασπόνδῃσιν, τιθείσιν ἔξω παντός δικαίωματος τὸν παραβάτην, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τὴν παραβάτιδα... μονήν.

Ἡ πρώτη ἔγγραφος μνεῖα τοῦ Παραδείσιου, τοῦλάχιστον καθόσον ἐξηκριβώσα, γίνεται μετὰ τὰ μέσα τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος. Τῇ 17 τοῦ μαΐου 1770 γίνεται καταγραφή τῆς περιουσίας τῆς μονῆς ταύτης, τιμωμένης ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, ἣν τότε παρέδιδον εἰς τὸν ἡγούμενον Παῖσιον χωρὴν, ὡς εἰκάζω καταγόμενον ἐκ Χώρας τῶν Γανοχώ-

ρων. Καὶ φαίνεται μὲν, κατὰ τὴν ἀπογραφὴν, κειμένην ἐν τῷ κώδικι τῆς μητροπόλεως, ὅτι τὸ μοναστήριον ἐστερεῖτο βιβλίων, εἰ καὶ σημειοῦνται δύο, χειρόγραφα πιθανῶς, «ἐν βιβλίον ἱστορικὸν καὶ ἐν πατερικόν», ἀλλ' εἶχεν (ἀργυρᾶ πάντα) ἐν ἁγίον ποτήριον μετὰ τοῦ δίσκου, ἐν θυμιατήριον καὶ δύο περιζώνια, ἐτι δὲ δύο στολὰς ἱερατικὰς σχεδὸν πλήρεις, ἐπίπλωσιν (τοῦ τότε καιροῦ) τριῶν δωμάτων πλήρη, καὶ σκεύη τινὰ μαγειρικὰ, καὶ συσκευὴν οἰνοποιίας· ἀλλ' ὁ κυριώτερον· εἶχε τότε «σπαράντα τρία γελάδια, μικρὰ καὶ μεγάλῃ, τρία ζευγάρια (ἰδ. β. ὁρων ἀροτριῶντων), ἑννέα γαϊδούρια». Καὶ σημειοῦνται μὲν ἐν τῇ ἀναγραφῇ ταύτῃ, διὰ νεωτέρας ἀμειβοῦς γραφῆς (πιθανῶς τοῦ Παΐσιου) καὶ ἕτερά τινὰ ἱερὰ ἄμφια καὶ σκεύη, κεῖται δ' ὁμῶς πλησίον τῆς σημειώσεως ἡ παρατήρησις «αὐτὰ εἶναι ἔξω ἀπὸ τοῦ κατὰστιχο». Ἐκ τῆς ἀξίας λόγου ποσότητος τῶν ὑποζυγίων καὶ τῶν λοιπῶν μαστοφόρων ἐξάγει τὸ συμπέρασμά τις ὅτι τὸ Παραδείσιον κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐκέκτητο γαίης, ἀκριβῶς ὅσας καὶ νῦν, καὶ παρῆγε βεβαίως καὶ τυρὸν καὶ βούτυρον, οὗ ἔχνος ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐπαύσατο ἐξάγειν. Οὕτως ἡ προσήλωσις μικρᾶς μονῆς εἰς μεγάλην ἔστι καὶ λεχθήσεται ληστεία. Αὕτη δὲ διὰ τὸ Παραδείσιον ἐγένετο τακτικώτατα καὶ κατὰ τινὰ οἶον μορφήν νομιμότητος, ἥς μορφῆς τὸ τε σύνολον καὶ τὰ μέρη τοσοῦτον ἡλλοιωθήσαν ἀσυνειδήτως, ὥστε ἀπορεῖ πᾶς ἐπισκέπτης πῶς μέχρι σήμερον αἱ κοινότητες τῆς Αὐλωνίας ἀνέχονται τὴν καταστροφὴν τοῦ μοναστηρίου, ὅπερ ἠθέλησε δεῖν ἵνα σώσῃ ἡ ἐν Ἀνδρῶ μονὴ τοῦ ἁγίου Νικολάου, οὐδὲν ἔχουσα, κατὰ πᾶν δίκαιον, ἐπὶ τοῦ Παραδείσιου δικαίωμα.

(Ἀκολουθεῖ).

M. ΓΕΔΕΩΝ.

Η ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΑΥΤΗΣ ΕΝ Τῇ ΔΗΜΟΤΙΚῇ ΣΧΟΛῇ.¹

3. Κλάδοι τῆς στοιχειώδους γλωσσικῆς διδασκαλίας.

Ἡ ὅλη γλωσσικὴ διδασκαλία διακλαδίζεται εἰς διαφόρους κλάδους, ὧν κυριώτεροι εἶναι οἱ ἑξῆς.

1. Ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις τοῦ παιδίου ἀρχεῖται ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν ἀντιλήψεων τῶν ἐν τῇ πατρίῳ χώρᾳ ἀντικειμένων καὶ ἀπὸ τῶν ἀπλουστάτων λεκτικῶν ἀσκήσεων, ἃς ὁ διδάσκαλος ποιεῖ περὶ τῶν περιστοιχοῦντων ἀντικειμένων. Ἐντεῦθεν ἡ σχολὴ πρὸ παντός πρέπει νὰ μεριμνήσῃ, ἵνα τὸ εἰς τὴν στοιχειωτικὴν σχολὴν φοιτῶν παιδίον γνωρίζῃ τὰ περίξ ἀντικείμενα καὶ τὰς ιδιότητας καὶ λειτουργίας αὐτῶν, ὀνομάζῃ καὶ ὁμιλῇ περὶ

¹) Ἰδε ἀριθ. 32, σελ. 623—625.

αὐτῶν. Τοῦτο ἤθελεν ὁ Pestalozzi, καθ' ὃν πᾶσα διδασκαλία πρέπει ν' ἀρχηται ἀπὸ τῆς θεωρίας (ἐποπτείας *anschauung*). ἐκ τῆς θεωρίας ἔρχεται εἴτα ἡ ὀνομασία· ἐκ τῶν ὀνομάτων ἡ διδασκαλία προχωρεῖ εἰς τὴν ὀνομασίαν τῶν ιδιοτήτων, τ. ἔ. εἰς τὴν περιγραφὴν καὶ ἐκ τῆς περιγραφῆς τῆς σαφοῦς ἀναπτύσσεται τέλος ἡ ἐννοια. Ἡ πρώτη ἄρα περὶ πραγμάτων καὶ γλώσσης διδασκαλία εἶναι ἡ καλουμένη αἰσθητοποιοὺς διδασκαλία.

2. Ἐτερον σπουδαιότατον μέσον πρὸς μόρφωσιν τοῦ παιδίου γλωσσικῶς εἶναι ἡ τέχνη τοῦ ἀναγινώσκειν, περὶ τῆς ὁποίας ὁ Diesternege λέγει ὅτι ὑποχωρεῖ μόνον εἰς τὴν ἐπιρροὴν τοῦ βίου, τ. ἔ. εἰς τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τῶν ἀνθρώπων ἀμοιβαίως διὰ τοῦ προφορικοῦ λόγου καὶ τοῦ ζῶντος παραδείγματος. Ἐκ τῆς σπουδαιότητος ἐφευρέσεως τῆς τυπογραφίας ὠφελεῖται μόνον ὁ δυνάμενος ν' ἀναγινώσκῃ καὶ πολλάκις οὐδὲν ἕτερον μέσον ἔχει τις πρὸς πνευματικὴν τροφήν ἢ τὴν ἀνάγνωσιν.

3. Ἀλλὰ τὸ παιδίον πρέπει νὰ μάθῃ καὶ νὰ γράφῃ τὴν μητρικὴν τοῦ γλώσσαν. Ὁ Diesternege ἀπαιτεῖ παρ' ἐκάστης σχολῆς τουλάχιστον τὰ ἑξῆς: ἕκαστον παιδίον ὀφείλει νὰ ἐκμάθῃ πρακτικῶς τοὺς κανόνας τῆς ὀρθογραφίας, τ. ἔ. οὐχὶ ν' ἀποδίδῃ ἐκ στήθους αὐτοῦς, ἀλλὰ νὰ τοὺς χρησιμοποιοῖ, ἐν ἄλλοις λόγοις νὰ γράφῃ ἄνευ λαθῶν. Σχολὴ μὴ κατορθοῦσα τοῦτο εἶναι ἀθλία σχολή· ἀπαιτούμεν ἄρα παρ' ἐκάστης σχολῆς ὀρθογραφίαν καὶ ἱκανότητα πρὸς τὸ συντάσσειν μικρὰς ἐκθέσεις ἐκ τοῦ πρακτικοῦ βίου.

4. Τέλος ἡ δημοτικὴ σχολὴ ὀφείλει νὰ διδάξῃ καὶ γραμματικὴν, διότι ἄνευ ἀνθρωπισματός τινος κανόνων ἐκ τῆς στοιχειώδους γραμματικῆς τὸ παιδίον πολλῶν τῶν τῆς μητρικῆς γλώσσης δὲν ἤθελεν ἔχῃ σαφῆ ἐννοια. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὀρθογραφία καὶ ἡ στίξις πολυειδῶς βασιζονται ἐπὶ τῆς γραμματικῆς.

Παρελποντές τοὺς τρεῖς πρώτους κλάδους ἐνταῦθα θὰ περιορισθῶμεν εἰς τὸν τελευταῖον καὶ περὶ τούτου ἔσται ἡμῖν ὁ λόγος. Ἐν τοῖς ἐφεξῆς κεφαλαίοις θὰ δειχθῇ, πῶς διδασκῶν τὴν γραμματικὴν ἂν πρέπει νὰ δώσωμεν εἰς τοὺς μαθητὰς ἐπιστημονικὴν γραμματικὴν συντεταγμένην κατὰ τὴν Sprachdenklehre τοῦ Wurst ἢ συγκεντρωτικὴν τινὰ λεγομένην διδασκαλίαν τῆς γλώσσης κατὰ τὴν ἀναλυτικὴν συσθετικὴν μέθοδον συνδεδεμένην τῷ ἀναγνωσματορίῳ ἢ ἐν ἄλλῃ τινὶ μορφῇ, τοῦτο θὰ διδάξῃ τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον.

(Κατὰ τὸν Dr Fr. W. Schütze.)

4. Ἱστορία τῆς μεθοδικῆς διδασκαλίας τῆς Γραμματικῆς.

Τῆς διδασκαλίας τῆς Γραμματικῆς πέντε κύριαι φάσεις παρὰ Γερμανοῖς¹ διεκρίθησαν, αἵτινες κατὰ τὰ

1) Τὴν ἱστορίαν τῆς ἐξελίξεως τῆς διδασκαλίας τῆς Γραμματικῆς παρ' ἡμῶν σκοποῦμεν νὰ δημοσιεύσωμεν ἐν ἰδιαίτερᾳ μελέτῃ μετ' οὐ πολὺ.

ἰδιάζοντα χαρακτηριστικὰ τῶν διδακτικῶν τρόπων δύνανται νὰ διακριθῶσιν ὡς ἑξῆς.

Α'. Ἡ τῆς γλώσσης διδασκαλία συνίστατο ἐκ γραμματικῶν ἀφορισμῶν, οἵτινες ἐξεμνησθάνοντο ἐκ στήθους. Ἀντιπρόσωποι: Ickelsamer, Felliger, Fiedler.

Β'. Ἡ διδασκαλία ἔδιδε τοὺς κανόνας τῆς γραμματικῆς συστηματικῶς τεταγμένους καὶ ἐν σχετικῇ τελειότητι μετὰ πολλῶν ἀσκήσεων πρὸς γραπτὴν λύσιν. Ἀντιπρόσωποι: Heinsius, Diesternege, Scholz.

Γ'. Ἡ γραμματικὴ διεμορφώθη εἰς ἐπιστημονικὴν γραμματικὴν — εἰς γλωσσικὴν λογικὴν. Ἡ μέθοδος ἦτο ἀναλυτικὴ συσθετικὴ μετὰ πολλῶν θεμάτων πρὸς γραπτὴν λύσιν. Ἀντιπρόσωποι: Becker, Wurst, Honcamp.

Δ'. Ἡ γραμματικὴ ἀπώλεσε τὴν θέσιν τῆς, συμπεριελήφθη ἐν τῷ μαθήματι τῆς ἀναγνώσεως καὶ ἐδεσμεύθη ἐν τῷ μαθήματι ἐν τῷ ἀναγνωσματορίῳ. Τὸν νέον τοῦτον τρόπον τῆς διδασκαλίας ὠνόμασαν συγκεντρωτικὴν ἢ συγκεντροῦσαν ἢ συνδεδεμένην γλωσσικὴν μέθοδον. Ἀντιπρόσωποι: Otto, Kellner, Morf, Kehr.

Ε'. Αἱ ἐλλείψεις τῆς συγκεντρωτικῆς μεθόδου ἐπήνεγκον νωστὶ τὴν ἀποκέντρωσιν, τ. ἔ. τὸν ἀποχωρισμὸν τῆς γραμματικῆς ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως καὶ τοῦ ἀναγνωσματορίου καὶ οὕτω ἐπεστρέψαμεν εἰς τὴν χωρισμένην ἢ λελυμένην γραμματικὴν διδασκαλίαν.

Περὶ τῶν πέντε τούτων φάσεων τῆς γραμματικῆς διδόμεν μόνον τὰς ἀναγκαίας ἐξηγήσεις.

Α'. Ἡ πρώτη στοιχειώδης γραμματικὴ παρὰ Γερμανοῖς ἀνεφάνη κατὰ τοὺς χρόνους ἔτι τοῦ Λουθήρου· οὐδεμίαν ὅμως σημασίαν ἔσχε διὰ τὴν ἐν τῇ σχολῇ διδασκαλίαν. Ἐν ἔτει 1522 ἐξέδωκεν ὁ Valentin Ickelsamer γραμματικὴν ὑπὸ τὸν τίτλον: «Teutsche Grammatica, daraus einer von jm selbs mag lesen lernen, mit allem dem, so zum Teutschen lesen vnnnd desselben Orthographia mangel vnnnd uberfluss, auch anderm viel mehr zu wissen gehört. Auch etwas von der rechten art vnnnd Etymologia der Teutschen Sprache vnnnd Wörter, vnnnd nre man die Teutschen Wörter in ire syllben taylet vnnnd znsammen Buchstaben soll.» Τὸ βιβλίον εἶχε τὴν μετρίφωνα ἑκτασιν 40 φύλλων εἰς 12ον. Ὅτι δὲν ἦτο κυρίως γραμματικὴ δεικνύει ὁ τίτλος· ἦσαν ψιχία ἐκ τῆς γραμματικῆς. Τὸ περὶ τῶν μερῶν τοῦ λόγου οὐδενὸς λόγου ἄξιον εἶναι, δέδοται δὲ χάριν τῆς ὀρθογραφίας· τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ βιβλίου πληροῖ ἡ περὶ ἀναγνώσεως διδασκαλία. Ἡ γραμματικὴ αὕτη περιῶριζε τὴν διδασκαλίαν τῆς γραμματικῆς εἰς ἄρρητον τι ὀρθογραφικῶν κανόνων μετὰ ποιᾶς τινος διδασκαλίας περὶ λέξεων, κλίσεως καὶ παραγωγῆς κατὰ ταύτης χάριν τῆς ὀρθογραφίας.

Τοιαύτῃ τινὶ μεθόδῳ ἐδιδάσκετο ἡ γραμματικὴ ὑπὲρ τὰς δύο ἑκατονταετηρίδας· μόνον ἐν τῇ 18ῃ ἑκατονταετηρίδῃ ἀναφαίνονται διδάσκαλοι διδασκοντες τὴν γραμματικὴν μεθοδικώτερον.

Ὀνομαστότεροι εἶναι:

Johann Ignaz von Felliger, ἡγούμενος ἐν Sagan,